

**Vnitřní správa se zvláštním
zaměřením na matriky, trvalý
pobyt, rodná čísla
a občanské průkazy.**

**BM406K Vybrané otázky veřejné správy a
správního práva I**

4. přednáška 26. 4. 2024

David Hejč

Vnitřní správa

- tradiční odvětví veřejné správy – původně širší oblast
- postupně se vydělovala nová speciální odvětví
- negativní vymezení vnitřní správy
  - *záležitosti nespádající do jiných specializovaných odvětví veřejné správy*
- pozitivní vymezení vnitřní správy z hlediska obsahu
  - *podle skupin společenských vztahu upravených normami správního práva (k tomu viz další snímky)*

Vnitřní správa

1. Zabezpečení osobního stavu obyvatelstva

- Matriky, jméno a příjmení
- Evidence obyvatel
- Občanské průkazy a cestovní doklady (zák. č. 328/1999 Sb., zák. č. 329/1999 Sb.)
- Cizinecké právo
- Státní občanství (zák.č. 186/2013 Sb., o státním občanství)

Vnitřní správa

2. Právo shromažďovací a sdružovací

(zák. č. 84/1990 Sb....)

3. Archivnictví, spisová služba, vidimace a legalizace

(zák. 499/2004 Sb.)

4. Územní členění státu, státní symboly a sčítání lidu

(zák. č. 36/1960 Sb., zák. č. 3/1993 Sb.)

Organizace vnitřní správy

- Ministerstvo vnitra (zák. č. 2/1969 Sb.)
- Kraje – krajské úřady
- Obce
  - obecní úřady obcí s rozšířenou působností
  - pověřené obecní úřady
  - obecní úřady
- Celní správa, Policie České republiky apod.
- *Nález Pl. ÚS 39/10 – evidence obyvatel není samostatnou působností*

Matriky

- Zák. č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení
- Vyhláška MV č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zák.č. 301/2000 Sb.
- Zák. č. 500/2004 Sb., správní řád

Vymezení pojmu matrika

- *Z lat. matrix – kmen*
- *Původně církevní matriky (farnosti) x Josef II. –veřejné listiny*
- Matrika je státní evidence narození, uzavření manželství, registrovaných partnerství a úmrtí FO na území ČR (občanů i cizinců), a státních občanů v cizině + uzavření manželství cizinci v cizině, byl-li život snoubence přímo ohrožen (§ 667 odst. 1 OZ)

Vymezení pojmu

Druhy

- Matrika narození
- Matrika manželství
- Matrika registrovaného partnerství
- Matrika úmrtí

Struktura

- **Knihy** – svázané tiskopisy a jmenný rejstřík
- **Sbírka listin** – listiny (převážně veřejné), které tvoří podklad pro matriční zápis, jeho změnu nebo opravu (př. rozhodnutí soudů nebo správních orgánů)
  - - vede se zvlášť pro jednotlivé knihy (rok)
  - - zápis se provádí z úřední povinnosti

Vymezení pojmu

- Matriční doklad – výpis z matriční knihy, který obsahuje údaje nebo potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize. Jedná se o veřejnou listinu.
- Matriční událost – skutečnosti rozhodné pro matriční zápis (narození, uzavření manželství, registrovaného partnerství, úmrtí, ale také určení otcovství, osvojení apod.)

Kniha narození

Matriční událost: narození FO (zapisuje se podle místa narození, jinak kde byla nalezena x dopravní prostředek - vyložení)

hlásí

- zdravotnické zařízení (3 pracovní dny)
- lékař (3 dny)
- jeden z rodičů nebo jeho zákonný zástupce či opatrovník (3 dny)
- matka (3 dny od chvíle, kdy je schopna)
- osoba, která se o narození dítěte dozvěděla (3 dny)

Do knihy narození se zapisuje

- jméno, popřípadě jména a příjmení dítěte,
- den, měsíc a rok narození dítěte,
- rodné číslo, místo narození a pohlaví dítěte,
- jméno, popřípadě jména, příjmení, popřípadě rodná příjmení, data a místa narození, rodná čísla, státní občanství a místo trvalého pobytu rodičů,
- datum zápisu a podpis matrikáře.

jméno matky se nezapisuje u utajovaných porodů

Matriční doklad: rodný list

Kniha manželství

- Matriční událost: uzavření manželství
- zápis se provádí na základě protokolu o uzavření manželství (vyhotovuje matriční úřad)

Do knihy manželství se zapisují:

- jména, příjmení, popřípadě rodná příjmení, den, měsíc, rok a místo narození,
- rodná čísla, osobní stav a státní občanství muže a ženy, kteří uzavřeli manželství,
- den, měsíc, rok a místo uzavření manželství,
- jména a příjmení, popřípadě rodná příjmení, den, měsíc, rok a místo narození rodičů manželů,
- dohoda manželů o příjmení a v případě, že si manželé ponechají dosavadní příjmení, i dohoda o příjmení dětí v mužském a ženském tvaru,
- jména, příjmení a rodná čísla svědků; jde-li o cizince, který nemá rodné číslo, datum a místo jeho narození,
- datum zápisu a podpis matrikáře.
- Matriční doklad: oddací list

Knihy registrovaného partnerství

- *Zák. č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství*
- Matriční událost: uzavření RP
- podkladem pro zápis je protokol o prohlášení

Do knihy partnerství se zapisují

- *jména a příjmení, popřípadě rodná příjmení, den, měsíc, rok a místo narození, rodná čísla, osobní stav a státní občanství partnerů,*
  - *den, měsíc, rok a místo prohlášení o vstupu do partnerství,*
  - *jména a příjmení, popřípadě rodná příjmení, den, měsíc, rok a místo narození rodičů partnerů,*
  - *datum zápisu a podpis matrikáře.*
-
- Matriční doklad: doklad o partnerství

Kniha úmrtí

Matriční událost: úmrtí FO

- podkladem je list o prohlídce mrtvého (vystavuje lékař a úředně tím ověřuje smrt FO, do 3 pracovních dnů má oznamovací povinnost)
- nebo pravomocného rozhodnutí soudu o prohlášení fyzické osoby za mrtvou

Do knihy úmrtí se zapisuje

- den, měsíc, rok a místo úmrtí,
- jméno, popřípadě jména, příjmení, popřípadě rodné příjmení, den, měsíc, rok a místo narození, rodné číslo, osobní stav, pohlaví, státní občanství a místo trvalého pobytu zemřelého,
- jméno, popřípadě jména, příjmení, popřípadě rodné příjmení, a rodné číslo žijícího manžela, partnera,
- datum zápisu a podpis matrikáře.

Matriční doklad: úmrtní list

Doba uložení matriční knihy a sbírky listin

Matriční knihy zůstanou uloženy po provedení posledního zápisu u matričního úřadu:

- a) kniha narození po dobu 100 let,
- b) kniha manželství po dobu 75 let,
- c) kniha úmrtí po dobu 75 let.

Po uplynutí stanovené doby se matriční knihy předají k archivaci příslušnému státnímu oblastnímu archivu, není-li dále stanoveno jinak.

Organizace

- Matriční úřady – obecní úřady pověřené vedením matričních knih a úkony zabezpečované v souvislosti s vedením těchto knih
- Seznam – vyhláška MV 207/2001 Sb. (změny pouze k začátku kal. roku)
- Zvláštní matrika – Úřad městské části Brno-střed – matrika, do níž se zapisují matriční události, ke kterým došlo u státních občanů v cizině
- Matrikář – úřední osoba (SO, zam. obce, zkouška)

Jméno

- FO povinnost užívat v úředním styku jméno, popřípadě jména, která jsou uvedena v rodném listu
- Zapsat lze 2 jména, více jmen jen u dítěte, které spolu s rodiči není občanem ČR
- Pravidla pro zapsání jména do matriční knihy – nelze zapsat jména zkomolená, zdrobnělá a domácká + nejde jméno opačného pohlaví a nelze opakovat jméno sourozence (společní rodiče)
- Jméno/a dítěte se zapíše do matriky podle souhlasného prohlášení rodičů, popřípadě jen jednoho z nich (§ 18 odst. 1), jinak určí soud
- Případy, kdy matriční úřad nezapíše do knihy narození jméno/a - § 18 odst. 4

Příjmení

- FO povinnost užívat v úředním styku příjmení, popřípadě více příjmení, která jsou uvedena v rodném listu
- Užívat více příjmení může občan např. v případech, kdy došlo k prohlášení při uzavírání manželství, že spolu se společným příjmením bude užívat i své předchozí (na druhém místě), nebo jde o příjmení dítěte, jehož rodiče jsou oprávněni užívat více příjmení
- Příjmení žen se tvoří v souladu s pravidly české mluvnice, nicméně lze i v mužském tvaru
- Pravidla pro zapsání příjmení do matriční knihy
  - narozeného manželům (§ 19/1)
  - narozeného rodičům, kteří neuzavřeli manželství (§ 19/3)
  - dítě, které je počato umělým oplodněním, ženě neprovdané (§ 19/4)
  - není-li otec dítěte znám (§ 19/5)
  - nelze-li dosáhnout dohody rodičů o příjmení dítěte, příjmení se do knihy narození nezapíše a matriční úřad o tom učiní oznámení soudu (§ 19/6)

Změna jména nebo příjmení

- pouze na základě žádosti FO, popřípadě jejích zákonných zástupců
- změna příjmení se povolí zejména tehdy, jde-li o příjmení hanlivé nebo směšné nebo je-li pro to vážný důvod
- změna jména se nepovolí z důvodů, kdy by měla být v rozporu s pravidly pro zapsání jména do matriční knihy (viz předchozí text – jméno zkomolené...)
- změna jména nebo příjmení se nepovolí, jestliže by změna byla v rozporu s potřebami a zájmy nezletilého.

Evidence obyvatel

- **Zák. č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech**
- Vyhláška č. 177/2000 Sb., kterou se provádí zák. č. 133/2000 Sb.
- dotýká se také čl. 14 Listiny – (zaručující svobodu pohybu a pobytu vs trvalý pobyt), nebo ochrany soukromí a práva každého na informační sebeurčení

Vymezení základních pojmů

- Informační systém evidence obyvatelstva – obsahuje údaje o obyvatelstvu, které jsou důležité pro činnost státu a bezprostředně identifikují obyvatele
- Provozovatelem je MV
- **Obyvatel:**
  - a) státní občan České republiky
  - b) osoba, která pozbyla státní občanství České republiky,
  - c) cizinci, kteří jsou matkou, otcem, popřípadě jiným zákonným zástupcem, manželem, registrovaným partnerem nebo dítětem občana
- Nahlíží veřejná správa (kontrola přes DS)
- Poskytování údajů na žádost toho, koho se týkají

Trvalý pobyt

- *Místem trvalého pobytu se rozumí adresa pobytu občana v České republice, kterou si občan zvolí zpravidla v místě, kde má rodinu, rodiče, byt nebo zaměstnání – vazba na registr obyvatel (§ 10 odst. 1) – lze jen jedno místo trvalého pobytu*
  - *ÚS 4/02 Sb. n. svazek č. 28, Nález č. 136, str. 81 (dodává, že zpravidla)*
  - volba prováděna svobodně
  - nevznikají žádná práva k objektu ani vlastníku nemovitosti (např. právo nemovitost obývat)
- objekt musí být určen k bydlení, ubytování nebo rekreaci, musí mít popisné nebo evidenční číslo

Trvalý pobyt

- Místem trvalého pobytu občana v době jeho narození je místo trvalého pobytu jeho matky, pokud se rodiče nedohodnou jinak.
- V případě, že nelze zjistit místo trvalého pobytu občana, rozumí se místem trvalého pobytu tohoto občana sídlo ohlašovny, v jejímž územním obvodu se občan narodil, nebo sídlo zvláštní matriky v případě, že se narodil v cizině.

■ č. j. 2 As 64/2005-108 NSS rozšířený senát

„rozhodnutí ohlašovny nemá soukromoprávní důsledky, nikdo se pouze na základě zaevidování, nezaevidování či zrušení údaje o místě trvalého pobytu nemůže domáhat vydání objektu bydlení, užívacího práva v něm, či naopak jeho vyklizení“

„nedílnou součástí práva na zvolení místa trvalého pobytu je také právo na to, aby na zvolené adrese místa trvalého pobytu nebyly evidovány osoby, které pro to nesplňují nebo přestaly splňovat zákonné podmínky.“

- možnost žaloby podle § 65 s.ř.s.

Změna trvalého pobytu

Při ohlášení změny místa trvalého pobytu je občan povinen

- vyplnit a podepsat přihlašovací lístek k trvalému pobytu
- předložit občanský průkaz
- doložit vlastnictví bytu nebo domu, nebo doložit oprávněnost užívání bytu, anebo předložit úředně ověřené písemné potvrzení oprávněné osoby o souhlasu s ohlášením změny místa trvalého pobytu. Takové potvrzení se nevyžaduje v případě, že oprávněná osoba potvrdí souhlas na přihlašovacím tiskopisu k trvalému pobytu před zaměstnancem ohlašovny.

Trvalý pobyt

- s místem trvalého pobytu je spojena řada důsledků jak pro ohlašovatele, tak i případně pro vlastníka objektu, v němž je místo trvalého pobytu evidováno; tyto důsledky jsou stanoveny jinými právními předpisy

např.:

- volební právo a místní referendum
- místní příslušnost
- doručování *(vedle TP lze do CEO zapsat i údaj o adrese, na kterou mají být doručovány písemnosti)*

Rodné číslo – vymezení pojmu

- Identifikátor FO (III. ÚS 673/02) – evidenční a identifikační charakter
- 10 místné číslo dělitelné 11 beze zbytku
  - První dvojčíslí – poslední dvě čísla roku narození
  - Druhé dvojčíslí – měsíc narození (u žen zvýšeno o 50)
  - Třetí dvojčíslí – den narození
  - Koncovka – čtyřmístná – rozlišení obyvatel narozených ve stejný den

Centrální registr – tvorba, přidělování a ověřování – vede MV

Ministerstvo předává rodná čísla výdejovým místům:

1. matriční úřad (přiděluje rodná čísla fyzickým osobám narozeným na území České republiky)
2. zvláštní matrika (přiděluje rodná čísla občanům narozeným v zahraničí)
3. ministerstvo (např. mezinárodní ochrana)

Doklad o přiděleném rodném čísle

- rodný list, oddací list nebo úmrtní list, na němž je uvedeno rodné číslo nositele rodného čísla,
- samostatný doklad o přiděleném rodném čísle vydaný a potvrzený příslušným výdejovým místem nebo Českou správou sociálního zabezpečení
- občanský průkaz,
- cestovní doklad, pokud je v něm uvedeno rodné číslo,
- průkaz o povolení k pobytu cizince, potvrzení o přechodném pobytu na území České republiky občana Evropské unie, průkaz o pobytu rodinného příslušníka občana Evropské unie a průkaz o povolení k trvalému pobytu občana Evropské unie, nebo
- průkaz povolení k pobytu azylanta nebo průkaz oprávnění k pobytu osoby požívající doplňkové ochrany.

Změna rodného čísla

- Změnou rodného čísla se rozumí přidělení nového rodného čísla.
- Změna rodného čísla se provede v případě, kdy:
  - a) totožné rodné číslo bylo přiděleno dvěma nebo více nositelům rodného čísla,
  - b) bylo přiděleno chybné rodné číslo,
  - c) došlo k osvojení, nebo
  - d) došlo ke změně pohlaví.

Občanské průkazy

- **Zák. 328/1999 Sb., o občanských průkazech**
- Vyhláška č. 400/2011 Sb., kterou se provádí zákon o občanských průkazech a zákon o cestovních dokladech

Vymezení základních pojmů

- Občanský průkaz – veřejná listina, kterou občan prokazuje své jméno, příjmení, podobu a státní občanství ČR + další údaje v občanském průkazu zapsané
- Povinnost mít OP – každý občan starší 15 let X povinnost jej nosit stále u sebe, nicméně riziko nesplnění povinnosti prokázat totožnost na výzvu policisty (§ 63 zákona o policii – k tomu viz dále)
- Údaje, které občanský průkaz obsahuje viz § 3 odst. 2

jméno, popřípadě jména, příjmení, pohlaví, státní občanství, datum, místo a okres narození, rodné číslo, adresa místa trvalého pobytu a rodinný stav nebo registrované partnerství

Na žádost občana lze do občanského průkazu uvést rodinný stav nebo údaj o registrovaném partnerství.

Od 2. srpna 2021 se do občanských průkazů žádné tituly nezapisují.

Typy občanského průkazu

- Od 2. srpna 2021 se vydávají **strojově čitelné občanské průkazy s biometrickými údaji**, kterými jsou zobrazení obličeje a u občanů starších 12 let otisky prstů, uložené v nosiči dat - soulad s Nařízením (EU) 2019/1157 ze dne 20. června 2019 o posílení zabezpečení průkazů totožnosti občanů Unie
- Dále se vydávají dočasné občanské průkazy bez strojově čitelných údajů, a to za specifických okolností:
  - s dobou platnosti na **5 měsíců** z důvodu technické závady na zařízení zabezpečujícím jejich výrobu nebo v důsledku katastrofy či jiné mimořádné události,
  - s dobou platnosti na **2 měsíce**, jestliže o něj požádá občan do 2 měsíců ode dne nabytí českého státního občanství prohlášením nebo udělením.

Doba platnosti občanského průkazu

- občanům mladším 15 let s dobou platnosti na 5 let,
  - občanům starším 15 let s dobou platnosti na 10 let,
  - občanům starším 70 let s dobou platnosti na 35 let a
-
- skončení platnosti občanského průkazu – viz § 11

Ipso facto (např. uplynutím doby v něm vyznačené, nebo ohlášením jeho ztráty)

rozhodnutím (např. je nečitelný z důvodu poškození, nebo obsahuje neoprávněně provedené změny)

Vydání občanského průkazu

- **žádost** u kteréhokoliv obecního úřadu obce s rozšířenou působností
- vydání prvního OP (předkládá se rodný list) X nového OP (předkládá se dosavadní OP)

Lhůty pro vyřízení

- **občanský průkaz** se vyhotoví **do 30 dnů** ode dne podání žádosti, anebo za správní poplatek ve zkrácené lhůtě, a to **v pracovních dnech do 24 hodin, nebo do 5 pracovních dnů**,
- **dočasný občanský průkaz** vydá obecní úřad obce s rozšířenou působností **do 5 pracovních dnů** ode dne podání žádosti.

Dispozice s občanskými průkazy

- je zakázáno:
  - občanský průkaz přijímat jako zástavu a odebírat jej při vstupu do objektů nebo na pozemky.
  - pořizovat jakýmkoliv prostředky kopie občanského průkazu bez prokazatelného souhlasu občana, kterému byl občanský průkaz vydán, pokud zvláštní zákon nebo mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.
  - shromažďovat, ukládat, upravovat nebo pozměňovat, předávat, šířit, zveřejňovat, uchovávat, kombinovat, blokovat nebo likvidovat strojově čitelné údaje vedené v občanském průkazu, popřípadě v kontaktním elektronickém čipu, pokud tento zákon nebo zvláštní právní předpis nestanoví jinak.

Dispozice s občanskými průkazy

- Povinnosti občanů:
  - s přihlédnutím ke všem okolnostem a poměrům chránit občanský průkaz před poškozením, zničením, ztrátou, odcizením nebo zneužitím,
  - ohlásit neprodleně kterémukoliv obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností nebo matričnímu úřadu, že nastaly skutečnosti uvedené v předchozí odrážce; v případě odcizení občanského průkazu je možno ohlásit tuto skutečnost též policii,
  - v zahraničí ohlásit neprodleně ztrátu, odcizení nebo zničení občanského průkazu nebo jeho nález nejbližšímu zastupitelskému úřadu,
  - včas požádat o vydání občanského průkazu – více viz § 14

Správní trestání

- Porušení zákonem taxativně vymezených povinností občany je přestupkem podle § 16a odst. 1, za které lze uložit pokutu do 10.000 Kč/15.000 Kč/100.000 Kč (neoprávněně zpracovává strojově čitelné údaje vedené v občanském průkazu, nebo v kontaktním elektronickém čipu)
- Přestupky právnických osob a podnikajících fyzických osob (- neoprávněně zapisuje údaje do kontaktního elektronického čipu - pokuta do 1 000 000 Kč)

Budoucnost občanských průkazů?

- digitální občanka v mob. tel. (aplikace eDoklady)
- využívání čipu

Cestovní doklady

- **Zák. č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech**
- Vyhláška č. 400/2011 Sb., kterou se provádí zákon o občanských průkazech a zákon o cestovních dokladech

Vymezení základních pojmů

- Cestovní doklad – veřejná listina, opravňující občana k překračování státních hranic České republiky přes hraniční přechod, nestanoví-li jinak mezinárodní smlouva, jíž je Česká republika vázána
- Cestovním dokladem občan prokazuje své jméno, popřípadě jména, příjmení, rodné číslo, podobu, státní občanství České republiky a další údaje zapsané nebo zpracované v cestovním dokladu

Druhy cestovních dokladů

- Zákon o cestovních dokladech upravuje více druhů cestovních dokladů, které lze použít k cestování do zahraničí:
  - Cestovní pas – základní a univerzální
  - Diplomatický pas – omezenému okruhu osob
  - Služební pas – určený ke služební cestě do zahraničí
  - Cestovní průkaz – vydáván s územní a časovou platností omezenou účelem cesty (platnost nejvýše 6 měsíců)

Cestovní pas

- **Žádost o vydání cestovního pasu se podává** u kteréhokoliv obecního úřadu obce s rozšířenou působností,
- **v zahraničí** u zastupitelského úřadu České republiky s výjimkou konzulárního úřadu vedeného honorárním konzulárním úředníkem
- O vydání cestovního pasu může požádat:
- občan starší 15 let, ale do doby zletilosti, tj. do 18 let, musí k žádosti přiložit písemný souhlas zákonného zástupce s jeho ověřeným podpisem.
- zákonný zástupce za občana mladšího 15 let

Dispozice s cestovními doklady

- je zakázáno:
  - občanský průkaz přijímat jako zástavu a odebírat jej při vstupu do objektů nebo na pozemky
  - pořizovat jakýmikoliv prostředky kopie cestovního dokladu bez souhlasu občana, kterému byl cestovní doklad vydán, pokud zvláštní zákon nebo mezinárodní smlouva nestanoví jinak
  - údaje zpracované v nosiči dat s biometrickými údaji nelze zpracovávat jiným způsobem, než jaký stanoví zákon

Dispozice s cestovními doklady

- Povinnosti držitelů:
  - s přihlédnutím ke všem okolnostem a poměrům chránit cestovní doklad před ztrátou, odcizením, poškozením nebo zneužitím
  - odevzdat bez zbytečného odkladu neplatný cestovní doklad nebo cestovní doklad, který je zaplněn záznamy, orgánu příslušnému k jeho vydání, matričnímu úřadu, zastupitelskému úřadu anebo neprodleně na vyžádání orgánům policie.

Dispozice s cestovními doklady

- Držitel je povinen ohlásit neprodleně ztrátu, odcizení, zničení cestovního dokladu anebo jeho nález orgánu příslušnému k jeho vydání, popřípadě kterémukoliv obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, matričnímu úřadu nebo nejbližšímu útvaru policie.
- Držitel je v zahraničí povinen ohlásit neprodleně ztrátu, odcizení, zničení cestovního dokladu nebo jeho nález nejbližšímu zastupitelskému úřadu, nestanoví-li jinak mezinárodní smlouva
- Porušení povinností je přestupkem – viz § 34a zákona o cestovních dokladech